

SBÍRKA VÝKLADOVÝCH STANOVISEK
NEJVYŠŠÍHO STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ
Č. 1/2024

**STANOVISKO KE SJEDNOCENÍ VÝKLADU ZÁKONŮ
A JINÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ**

ze dne 14. srpna 2024,

**k problematice výkonu dozoru státního zastupitelství nad dodržováním
právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy**

- I. Školské zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy je v rámci své zákonné kompetence oprávněno stanovit ve vnitřním řádu výslovný zákaz tetování a piercingu dětem s nařízenou ústavní výchovou či s uloženou ochrannou výchovou s možností postihu porušení tohoto zákazu ve formě uložení opatření ve výchově podle § 21 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.**
- II. Znění textu vnitřního řádu školského zařízení, který ve výčtu povinností dítěte stanoví též zákaz podle bodu I., není v rozporu s právními předpisy, a proto není důvodem k vydání příkazu dozorového státního zástupce k přijetí opatření vedoucích k odstranění stavu odporujícího právním předpisům podle § 39 odst. 2 písm. g) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.**

Poznatky zjištěné z metodické činnosti odboru veřejné žaloby v netrestních věcech Nejvyššího státního zastupitelství poukázaly na rozporné pojetí výkladu právní úpravy pravomoci státního zastupitelství k výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy mezi jednotlivými dozorovými státními zástupci. Tato skutečnost se projevila v rámci pracovního setkání státních zástupců vykonávajících dozor nad výkonem ústavní či ochranné výchovy v obvodu Krajského státního zastupitelství v Brně, které probíhalo ve dnech

12. – 13. 2. 2024 v Kroměříži. Těžiště rozporů leží v odlišném pohledu na legitimitu výslovného zákazu tetování a piercingu pro děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, stanoveného ve vnitřním řádu některých dozorovaných subjektů (tj. školských zařízení), a potažmo též i na možné uložení opatření ve výchově podle § 21 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZVÚOV“), v případě porušení tohoto zákazu. S tímto bezprostředně souvisí rozdílné právní názory dozorových státních zástupců ve vztahu k uplatnění dozorových oprávnění, neboť část dozorových státních zástupců shledává v zákazu tetování a piercingu stav odporující právním předpisům, a proto mají za to, že je potřeba vydat příkaz podle § 39 odst. 2 písm. g) ZVÚOV, jímž by školskému zařízení bylo nařízeno přijmout opatření k odstranění stavu odporujícího právním předpisům. Naopak část dozorových státních zástupců ve stejném postupu školského zařízení neshledává porušování právních předpisů a žádným dozorovým oprávněním by na něj nereagovala. Je tedy zřejmé, že s ohledem na charakter řešené otázky má popsaná praxe školských zařízení reálný potenciál vyvolat odlišné hodnocení a přístup dozorových státních zástupců v rámci celé soustavy státního zastupitelství. Tyto rozpory tak odůvodnily vypracování stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů na úseku výkonu dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, a to se zaměřením na předmětnou spornou praxi dozorovaných subjektů, jakož i na možnosti vydání příkazu k přijetí opatření vedoucích k odstranění stavu odporujícího právním předpisům.

I.

Podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, státní zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů též v místech, kde se vykonává ochranná nebo ústavní výchova.

Příslušným speciálním zákonem podle výše citovaného kompetenčního ustanovení je zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje bližší podrobnosti a podmínky výkonu dozoru státním zastupitelstvím ve školských zařízeních.

Pokud jde o vymezení věcné a místní příslušnosti konkrétního státního zastupitelství k výkonu stanovené pravomoci dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy, právní úprava vychází z věcné příslušnosti okresních státních zastupitelství, jímž se svěřuje výkon dozoru na úseku

předmětné agendy, přičemž jejich místní příslušnost je dána rámcem jejich územního obvodu.

Normativní text zákona tuto skutečnost vyjadřuje níže uvedeným způsobem.

Podle § 39 odst. 1 ZVÚOV dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy v (školských) zařízeních provádí okresní státní zastupitelství, v jehož obvodu se (školské) zařízení nachází.

II.

Právní řád, jakožto soubor platných právních norem, je třeba chápat komplexně, a proto při výkladu a aplikaci příslušných zákonů souvisejících s výkonem pravomoci státního zastupitelství je nutno brát zřetel i na veškerou další zákonnou úpravu, která na právní úpravu sporné otázky bezprostředně navazuje a doplňuje ji.

Ohledně sporné otázky je třeba primárně vyjít z výkladu samotného úvodního ustanovení § 1 odst. 2 ZVÚOV, podle kterého je účelem školského zařízení zajišťovat nezletilé osobě ve věku od 4 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Podle § 2 odst. 2 ZVÚOV školská zařízení poskytují péči jinak poskytovanou osobami odpovědnými za výchovu dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Těmto dětem je poskytováno plné přímé zaopatření ve smyslu § 2 odst. 7 písm. a) až f) ZVÚOV, tedy zejména stravování, ubytování a ošacení, učební potřeby a pomůcky, úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání, a dále úhrada nákladů na zdravotní služby, léčiva a zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, pokud nebyly zdravotní služby vyžádány zákonnými zástupci dítěte.

Jak z výše uvedených ustanovení vyplývá, v případě školských zařízení se jedná o náhradní výchovnou péči, která nastupuje v případě, že primární rodina řádně neplní či nemůže plnit svou výchovnou funkci. Náhradní výchovná péče tedy pouze částečně supluje funkci vhodného rodinného prostředí, a proto se nejedná, a z podstaty věci ani nemůže, o přesný ekvivalent všestranné péče poskytované rodiči dítěte, případně jinými osobami odpovědnými za jeho výchovu.

V případě nezletilého dítěte, které se nachází v přímé péči rodičů či jiných osob odpovědných za jeho výchovu, tyto mohou poskytnout souhlas s určitými estetickými úpravami vzhledu dítěte, a to včetně více či méně invazivních kosmetických zákroků jako např. právě zdobení těla piercingem či tetováním. Podle § 95 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, může i nezletilý, který není plně

svéprávný, v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky. Výklad tohoto ustanovení je však velmi problematický, neboť každý invazivní zákrok zároveň představuje různou míru rizika pro zdraví dítěte, a to i v případě jeho odborného provedení na certifikovaném pracovišti.

V této souvislosti je proto třeba zdůraznit všeobecně známou skutečnost, že případné zdravotní komplikace zákroků narušujících integritu těla formou porušení hlubších vrstev kůže za účelem uchycení šperku při tzv. piercingu nebo za účelem zavedení různých tetovacích barev pod kůži při tetování mohou být v některých případech i velmi závažné, přičemž pravděpodobnost jejich vzniku nelze určit předem. V extrémním případě může dojít až k anafylaktickému šoku, tj. k extrémní alergické reakci, která postiženého jedince přímo ohrožuje na životě, což potencionálně přichází v úvahu zejména u tetování s ohledem na různé složení a kvalitu tetovacích barev zaváděných do hlubokých vrstev kůže. Mnohem častější zdravotní komplikace v podobě mírnějších alergických reakcí (otoky, puchýře, vyrážka apod.) anebo v podobě rozvoje různých infekcí však rovněž nelze ze zdravotního hlediska nijak podceňovat a je nezbytné zajistit jejich řádné doléčení. Nelze přitom vyloučit ani trvalé zdravotní následky vzniklé v souvislosti s těmito zákroky.

V rámci primární rodiny předmětné riziko přejímají zákonní zástupci dítěte, kteří také obvykle rozhodují o volbě příslušného certifikovaného pracoviště, a v případě, že se u dítěte po zákroku dostaví zdravotní komplikace, jsou povinni zajistit potřebné lékařské ošetření včetně dodržování následné léčebné péče, případně zabezpečují i další formy nápravy negativních zdravotních důsledků tělesného zákroku na dítěti, přičemž v krajním případě může jít i o potřebu odstranění piercingu či tetování. Uvedená náprava zdravotního stavu dítěte přitom vyjma zvýšené osobní péče odpovědné osoby často představuje též nemalé finanční výdaje za zdravotní a léčivé přípravky, případně za laserové odstranění tetování.

Takto nadlimitní riziko však nelze spravedlivě přenášet na instituci, která ze zákona zabezpečuje toliko (subsidiární) náhradní výchovnou péči o zde umístěné dítě zahrnující především jeho základní existenční zaopatření a výchovné vedení včetně zajištění vzdělání, a to ani v případě souhlasného postoje zákonných zástupců dítěte s provedením těchto kosmetických zákroků. Popsané navýšení odpovědnosti by školské zařízení zatížilo zcela neúměrně jeho základnímu účelu vyplývajícímu z ustanovení § 1 odst. 2 ve spojení s § 2 odst. 2 ZVÚOV, z nichž lze souhrnně dovodit, že základním kritériem při výkonu péče o dítě je zájem o jeho zdravý vývoj, a proto by případný vznik vážné zdravotní komplikace u dítěte po absolvování ryze kosmetického (nikoli léčebně indikovaného) zákroku byl přímo v rozporu s těmito ustanoveními, jakož i s posláním příslušného školského zařízení.

Rovněž je třeba upozornit na možnou odpovědnost školského zařízení za újmu na zdraví, která by dítěti vznikla např. v důsledku neodborně provedeného tetování, případně v důsledku trvalých následků při zanedbání péče o piercing či tetování.

III.

Na základě výše uvedených právních úvah pak bylo nezbytné dospět k závěru, že je plně v kompetenci školského zařízení včlenit do svého vnitřního řádu výslovný zákaz piercingu a tetování, a při jeho porušení uložit vhodné výchovné opatření ve výchově podle § 21 ZVÚOV. Za těchto okolností proto (bez dalšího) není namístě vydání příkazu dozorového státního zástupce k přijetí opatření vedoucích k odstranění stavu odporujícího právním předpisům.

Toto stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů bylo vydáno podle § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

JUDr. Igor Stříž v. r.
nejvyšší státní zástupce